

Filozofski fakultet Zagreb

Centar za obrazovanje nastavnika

Kolegij: Psihologija odgoja i obrazovanja

Profesor: dr.sc. Krunoslav Matešić

Freudova teorija ličnosti

Svibanj 2016.

Studentice:

Maja Rogulj

Tea Vujić

Sadržaj:

1. Sigmund Freud i nastanak psihoanalize
2. Psihodinamička teorija ličnosti
 - 2.1. Prva faza – topografija ličnosti
 - 2.2. Druga faza – strukturalna koncepcija ličnosti
3. Nagoni
4. Razvoj ličnosti
 - 4.1. Oralni stadij
 - 4.2. Analni stadij
 - 4.3. Falusni stadij
 - 4.4. Period latencije
 - 4.5. Genitalni stadij
5. Odnos psihoanalize i psihologije
6. Literatura

1. Sigmund Freud i nastanak psihoanalize

Sigmund Freud završio je studij medicine 1881. godine u Beču te je ubrzo nakon toga otvorio privatnu praksu gdje je započeo svoj rad sa pacijenticama oboljelim od histerije. Prvo ih je liječio elektroterapijama i hipnozom, a zatim je započeo primjenjivati metode slobodnih asocijacija i analize snova. Sa Josefom Breuerom 1895. objavio je knjigu „*Studije na području histerije*“ u kojoj su postavili hipotezu da histerija, najrasprostranjenija „psihička“ bolest njihova vremena, proizlazi iz potisnutih sjećanja i traumatskih događaja. Upravo je potisnutost sjećanja začetak stvaranja psihoanalize.

U vrijeme kada je nastala, Freudova koncepcija čovjeka i ličnosti značila je veliku promjenu. Smatralo se da je čovjek svjesno biće sa slobodnom voljom, mogućnošću slobodnog odlučivanja i odgovorno za svoje postupke, odnosno autonomno biće neovisno o svemu ostalom. Freud je iznio koncepciju po kojoj je čovjek nesvjesno biće, bez mogućnosti slobodnog odlučivanja, potpuno determinirano koje ne samo da ne može donositi racionalne ili svjesne odluke, već ne može vladati ni samim sobom. Psihoanaliza je utemeljena upravo na tom konceptu čovjeka, stoga ne čudi što je u to vrijeme bila neprihvaćena od strane stručnjaka.

Freud je smatrao da je čovjek dio prirode i da ga se, kao i ostatak prirode, treba proučavati znanstvenim metodama te je stoga negirao uspješnost neznanstvenih pokusa poput introspekcije, kontemplacije i sl. U to se vrijeme introspekcija Wundtove strukturalističke psihologije pokazala promašenom zato što su doživljaji pojedinca nedostupni analizi. Freud je smatrao da se razumijevanje pojedinca može postići samo dubinskom analizom, kojom se otkrivaju pokretačke snage i determinante ponašanja svakog pojedinca. Psihoanaliza je tako idiografička znanost, orijentirana na svakog pacijenta zasebno. Unatoč tome što je Freud snage koje pokreću čovjeka smatrao univerzalnim, u svakom pojedincu su one organizirane drugačije, stoga je za svakoga potrebna posebna analiza.

2. Psihodinamička teorija ličnosti

Freudova je teorija ličnosti podijeljena u dvije faze. Prva je faza topografija ličnosti, koju je Freud kasnije u svom radu proširio na strukture ličnosti.

2.1. Topografija ličnosti

Freud ličnost dijeli na svjesno, podsvjesno¹ te nesvjesno. Svijest je najviša razina ličnosti, uključuje sve ono čega je pojedinac u određenom času svjestan te je ona vrlo mali dio mentalnog života. Freud je svjesno iskustvo vidio kao iskrivljenu sliku nastalu procesom selekcioniranja i zaštitnim odabiranjem sadržaja u realnosti te je smatrao kako ona ne može predstavljati pojedinca zato što je kratkotrajna i promjenjiva, te je stoga pogrešno identificirati se s njime.

Podsvijest je onaj dio ličnosti koji u određenom trenutku nije dostupan pamćenju pojedinca, ali u bilo kojem trenutku to može postati – spontano ili uz minimalan napor. Freud je smatrao da podsvijest premošćuje jaz između svjesnog i nesvjesnog.

¹ Koristi se i naziv predsvjesno (dostupno pamćenje pojedinca).

Nesvjesno je najinovativniji dio psihoanalize. Nesvjesno nije Freudov koncept, ali mu je Freud dao empirijski status i izveo ga je u realnost koja se može objektivno ispitati. Ono je temelj psihoanalitičke prakse i tumačenja ličnosti zato što se sve bitno za pojedinca nalazi tamo. Nesvjesni dio ličnosti ima prijeteci karakter i predstavlja opasnost za svjesnu ličnost, zato što bi je prijelaz svih sadržaja mogao ugroziti.

Kroz razvoj teorije nesvjesno je označavalo različite stvari, iako je konstantno smatrano najdubljom razinom ljudskoga. Prvo je označavalo misli, ideje, uspomene i pamćenja koje su potisnute direktnim djelovanjem urođenih obrambenih mehanizama zato što su opasne po ličnost. Zatim je označavalo nesvjesno znanje – sve informacije koje pojedinac ima, ali koje nisu prošle kroz njegovu svijest i nisu naučene. Finalno, nesvjesno označava sva iskustva koja pojedinac posjeduje, ali ne može ih verbalizirati.

Nesvjesno se manifestira u postupcima pojedinca u svakodnevnom životu te je tako dostupno analizi. Njegovo postojanje objašnjava postupke i ponašanja koji se dogode mimo volje i svijesti osobe, a kako psihoanaliza podrazumijeva da je čovjek determiniran, mora postojati uzrok za takve postupke.

Nesvjesno se lakše ispituje kada je čovjek polubudan ili omamljen, zato što se tada pojavljuju primitivnije forme mišljenja, fantazije i snovi.

Freud navodi osam situacija koje su pogodne za analizu nesvjesnoga:

1. Šale, pogreške i propusti – humor se često koristi kao sredstvo za prigodnije izražavanje agresije ili seksualnih misli/aluzija. Pogreške i propusti se događaju dok je čovjek svjestan, ali pod utjecajem nesvjesnog.
2. Podaci o tome što pojedinac ne voli kod drugih ljudi – po Freudu, to su osobine koje pojedinac i sam ima ili izražava. Ono što se čovjeku gadi je ono što ga je nekada privlačilo ili što je volio, a mržnja je obrana od toga čemu nesvjesno teži.
3. Podaci o životu pojedinca (npr. sklonosti, pretjerivanje, repetitivna ponašanja) – često se javljaju nakon neuspjeha pojedinca i uzrokuju odbijanje od strane drugih ljudi te se samim time aktivnosti pojačavaju, kao u začaranom krugu. Freud daje primjer alkoholizma te navodi kako na taj način pojedinac sam sebe kažnjava zbog neuspjeha.
4. Otpor nekim temama u razgovoru – teme koje pojedinac izbjegava indikacija su za njegovu podsvijest.
5. Slobodne asocijacije – klasična psihoanalitička tehnika za istraživanje nesvjesnog dijela ličnosti pojedinca. Pojedinac mora biti opušten (fizički i psihički), pri čemu prve asocijacije budu osjećaj krivnje i grijeha, nakon kojih se dolazi do istraživanja nesvjesnog.
6. Snovi² - psihoanaliza im pridaje najveću vrijednost. Freud je tehniku ispitivanja snova opisao u djelu „Tumačenje snova“³.

² Freud kraljevski put u nesvjesno

7. Umjetnička djela i umjetničko stvaralaštvo – javni neurotički simptomi pojedinca koji su samo po sebi izraz nesvjesnoga. Što je djelo složenije, nesvjesne tendencije su maskiranije.

8. Neurotički simptomi koji nemaju organsku ili neurološku osnovicu (npr. histerija, tjelesne tegobe...) – histerična seksualnost koja se izražava promiskuitetom zapravo je uzrokovana osjećajem osobne neadekvatnosti i strahom od odbačenosti. Psihoanaliza mora utvrditi odnose neurotičkih simptoma i nesvjesnog.

Nesvjesno se uvijek pokazuje simbolizirano, a desimbolizacija iskustva znači ukidanje njegova djelovanja na pojedinca.

2.2. Strukturalna koncepcija ličnosti

Nakon 1920. godine Freud mijenja teoriju te uvodi novi model ličnosti i mentalnog života. Uvodi tri strukture svijesti koje zajedno čine ličnost pojedinca. Važno je napomenuti da strukture nisu zasebne i nedjeljive, već su oznake za procese unutar ličnosti (snage koje djeluju unutar ličnosti) i ne mogu se povezati sa anatomskim strukturama.

Strukture ličnosti su id (*ono*, biološka komponenta ličnosti), ego (*ja*, psihološka komponenta ličnosti) i superego (*nad-ja*, socijalna komponenta ličnosti).

Primaran sustav ličnosti iz kojeg se formiraju ostala dva sustava zove se id (lat. *ono*). Id je urođena komponenta ličnosti, sve psihološko kod pojedinca što je naslijeđeno i prisutno već pri rođenju. Id je sjedište instinkata/nagona⁴, odnosno rezervoar psihičke energije. U njemu je sve ono animalno u čovjeku. Id ne poznaje zakone i inhibicije, ne priznaje pravila te djeluje na primitivan način. Impulzivan je, iracionalan i narcistički nastrojen te direktno pokušava postići svoj cilj ne birajući način, što može biti opasno za pojedinca i okolinu.

Id funkcionira po načelu ugone. Izražava primarno načelo svih živih bića: porast psihičke energije koju izazivaju nagoni reducira na način da suvišak energije izbacuje te tako smanjuje ili onemogućava napetost koja bi nastala pojavom takvog energetskog suviška. Izbacivanje suviška energije u čovjeku izaziva ugodu. Za izbacivanje suviška energije id se koristi dvama načinima.

Prvi je način refleksivna aktivnost. Refleksivne aktivnosti su urođene i odgovaraju refleksnim putovima u živčanom sustavu čovjeka. Nagon je po Freudu svaki trajni izvor iritacije ili uzbuđenja, a id takvu iritaciju ukida pomoću refleksivnih aktivnosti neposredno smanjujući napetost.

Drugi je način složeniji, a naziva se primarni proces. Primarni proces podrazumijeva psihološku akciju: napetost se smanjuje na način da se stvara predodžba objekta koja će smanjiti napetost (predodžbe podrazumijevaju ispunjenje želja). Primarni proces sam ne može reducirati napetost zato što je id u nerealnom području i ne razlikuje realnost od nerealnoga. Zadovoljenje potrebe se mora odvit u realnosti. Nužno je da ličnost može odgoditi proces fiktivnog zadovoljavanja, ali to uvjetuje nametanje ograničenja te razlikovanje realnosti od svijeta fiktivnih želja, potreba i nagona. Kako bi se to omogućilo, iz id-a se razvija druga struktura ličnosti – ego.

Ego (lat. *ja*) je struktura ličnosti koja se bavi direktnim odnosima sa vanjskim svijetom koji su nužni za egzistenciju. Za smanjenje napetosti nužno je razlikovanje mentalne predodžbe koju stvara

⁴ Freud je riječi instinkt i nagon koristio kao sinonime.

id i stvarnog objekta. Napetost se zadržava u organizmu sve dok nije pronađen realan objekt koji će omogućiti odgovarajuće zadovoljenje nagona, dakle princip ugone se suspendira dok se realno zadovoljenje ne može ostvariti. Traženje i pronalaženje objekta zasniva se na usporedbi realnih podataka i predodžbe. Ego funkcionira po načelu realnosti – proces koji provodi naziva se sekundarni proces ispunjavanja želja. Sekundarni je proces onaj kojim se utvrđuju planovi, programi i načini postupanja kojima se dolazi do objekta koji mogu zadovoljiti nagone ida, kako se ne bi ugrozila egzistencija pojedinca ili drugih osoba.

Ego je, za razliku od ida, sposoban za promjenu pod utjecajem novih iskustava. Dok id posjeduje samo mišljenje zasnovano na željama, ego posjeduje realističko mišljenje koje se služi kognitivnim kapacitetima i spoznajom realnosti. Ego je sjedište intelektualnih funkcija, racionalan je i angažiran u testiranju realnosti putem mišljenja.

Ego je izvršni organ ličnosti: kontrolira putove prema akciji i određuje na što će i na koji način reagirati, odnosno koje će instinkte zadovoljiti. Stoga je njegova primarna uloga usklađivanje ida sa zahtjevima okoline. Ipak, treba upamtiti da je ego proizašao iz ida i da mu je primarni cilj njegovo zadovoljenje. Nikada ne može biti neovisan jer id proizvodi energiju.

Id i realnost su gotovo uvijek u suprotnosti, što znači da ego trpi određen stupanj napetosti. Kako bi ličnost bila stabilna, ego mora imati jakost i integritet. Zbog toga mora trošiti dio energije na samoočuvanje kada su zahtjevi ida prejak.

Superego (lat. *nad-ja*) struktura je ličnosti koja se najkasnije razvija – pod utjecajem socijalne okoline i društva u kojemu pojedinac živi. Za opstanak pojedinca u društvu nužno je usvajanje društvenih normi, svojevrsnih „pravila ponašanja“, odnosno nužna je socijalizacija. Superego je stoga unutrašnji predstavnik društva i njegovih normi, vjerovanja, uvjerenja, etike... On je moralni čuvar ličnosti, a glavna mu je uloga da sudi o tome što je dobro, a što loše. Brine se da postupanje pojedinca bude u skladu sa (društveno) usađenim moralnim zakonima.

Činjenica da se superego razvija kao posljedica socijalne okoline objašnjava različitost ljudi. Razvoj superega je pod utjecajem nagrađivanja i kažnjavanja, čime dijete uči što smije, a što ne te samo uči upravljati vlastitim ponašanjem i usmjerava samo sebe.

Superego se dijeli na dvije podstrukture: savjest i ego-ideal. Savjest je struktura koja se razvila utjecajem kazni roditelja i drugih agenata društva te je njezina funkcija i sposobnost da pojedinca kažnjava za postupke koji nisu u skladu sa normama društva. To se postiže evaluacijom postupaka, moralnom zabranom te osjećajem krivnje i grijeha. Savjest se javlja svaki put kada ponašanje pojedinca nije u skladu s idealima društva. Drugim riječima, savjest je reprezentant socijalnih zabrana i kazni. Suprotnost savjesti je struktura ego-ideal. Ona se razvija utjecajem nagrada i pohvala te postavlja ciljeve i aspiracije kojima pojedinac teži. Kada se oni postignu u pojedinca je izazvan osjećaj ponosa i vlastite vrijednosti. Ego-ideal je reprezentant socijalnih pohvala i dopuštanja.

Superego je potpuno razvijen tek kad su razvijene obje substrukture te kad dijete može samo voditi i regulirati vlastito ponašanje. On, poput ida, ne teži realnome – superego teži idealnome. Stoga je i on u sukobu s egom. Ego je zato najslabija struktura ličnosti, ali je ujedno i najbitnija zato što balansira između zahtjeva ida i superega.

3. Nagoni

Za Freuda je čovjek energetska sustav na koji, kao i na sve energetske sustave, djeluje zakon o konzervaciji energije. Forma energije kojom čovjek barata naziva se psihička energija. Ona nastaje u idu djelovanjem nagona. Instinkti/nagoni su urođeni tjelesni izvori ekscitacije. Jaka ekscitacija, kao kod svih procesa, izaziva brzo trošenje energije. Kako je štednja energije cilj, potrebno je ukloniti uzrok akumulacije putem zadovoljavanja nagona.

Psihološka reprezentacija nagona naziva se želja, a tjelesni proces koji izaziva ekscitaciju naziva se potreba. Svaki se nagon sastoji od izvora koji sačinjava tjelesni proces ekscitacije, od cilja koji je uvijek zadovoljenje, od objekta (ono što može zadovoljiti potrebu) te od poriva, odnosno jačine potrebe organizma.

Freud je zaključio da se svi nagoni mogu svrstati u dvije kategorije: Eros, odnosno nagoni života i Thanatos, odnosno nagoni smrti. Eros služi održavanju pojedinca i vrste. U te nagone spadaju primjerice glad, žeđ, seks. Eros koristi poseban oblik psihičke energije – libido. Thanatos pak djeluje puno neprimjetnije i slabije je opisan u literaturi. U Thanatos spadaju okrutnost, agresivnost, ubojstva i samoubojstva. Nema poseban oblik energije kao što ima Eros. Freud objašnjava Thanatos na način da je težnja za smrću načelo konstantnosti – da je život zapravo izbacivanje iz ravnoteže i da ličnost ima potrebu vratiti se u smrt. Dio nagona smrti usmjeren je protiv vanjskog svijeta – nagon agresije i destrukcije. Eros i Thanatos su stopljeni u ličnosti, i jedan ne dolazi bez drugoga. Primjeri koje Freud daje za to su sadizam i mazohizam.

Thanatos je najveća prepreka kulturi. Kultura sputava agresiju putem ličnosti kako bi se održala. To se odvija na način da se agresija internalizira, odnosno vraća tamo gdje je potekla (borba protiv kulture je zapravo borba protiv vlastitog ega). Superego se suprotstavlja ostatku u formi savjesti te na njega usmjeruje agresivnost koju ličnost želi zadovoljiti na stranoj osobi. Borbu između ega i superega nazivamo osjećajem krivice. Dakle, kultura savladava želju za agresijom na način da je oslabi i nadzire putem unutarnje instance. Izgradnjom superega se internalizira autoritet nad egom. Čovjek se boji superega više od vanjskog autoriteta, zato što od njega ne može ništa sakriti. Na taj način superego sputava Thanatos.

4. Razvoj ličnosti

Ličnost se razvija putem iskustava iz ranog djetinjstva pod utjecajem seksualne energije, odnosno libida. Freud u razvoju ličnosti navodi četiri psihoseksualna stadija, čiji nazivi potječu iz dijelova tijela u kojima je libidinalna energija usredotočena: oralni, analni, falusni, genitalni te period latencije. Dio tijela na kojemu je libido primaran naziva se primarna erogena zona. Stadiji su univerzalni i svaki čovjek prolazi kroz njih. Prva su tri stadija najvažnija i nose zajedničko ime – „predgenitalni stadiji“. Traju do pete godine života i unutar njih se ličnost gotovo potpuno formira.

Ukoliko pri razvoju ličnosti djetetove psihoseksualne potrebe nisu zadovoljene, dolazi do frustracije. Kada se djetetu previše udovoljava ne omogućava mu se da stekne kontrolu internih funkcija, što izaziva osjećaj nekompetencije i ovisnost o drugima. Fiksacija označava produljenu investiciju energije u aktivnost ranijeg stadija zbog previše ili premalo zadovoljenja za vrijeme istoga.

Regresija označava povratak na razvojni stadij koji je pojedinac već prešao, a izazivaju je stresovi, napetost, anksioznost i frustracije.

Važno je napomenuti da izraz seksualno ne uvjetuje nužno spolnost.

4.1. Oralni stadij

Oralni se stadij odvija tokom prve godine života. Zadovoljenje potreba je moguće samo uz pomoć ostalih, odnosno djeteta je potpuno ovisno. Na osnovu zadovoljenja potreba djeteta razvija rudimente povjerenja ili nepovjerenja u osobe i okolinu, što uvjetuje njegovu kasniju nezavinsnost, odnosno zavisnost od iste. Prvotno djeteta ne razlikuje sebe od drugih, posebice od majke, što se naziva dječjim egocentrizmom. Druga se faza oralnog stadija naziva oralno-agresivna ili oralno-sadistička faza. To je razdoblje kada djeteta dobiva zube pa ima potrebu gristi. Oralni stadij završava sa završetkom dojenja.

Ukoliko je količina stimulacije djeteta tokom oralne faze prevelika ili premala, djeteta će se razviti u oralno-pasivnu ličnost. Karakteristike oralno-pasivne ličnosti su optimizam, prebrzo vezanje za ljude i nekritičko povjerenje. Takve ličnosti stvaraju zavisne odnose i očekivanja od partnera te ne mogu funkcionirati sami.

Ukoliko dođe do fiksacije na oralni stadij, ličnost karakterizira pesimistično ponašanje, izražen cinizam i sarkazam, a u ljubavnim vezama potreba dominacije nad partnerom te eksploatacija ostalih za zadovoljenje vlastitih potreba.

4.2. Analni stadij

Analni se stadij odvija tokom druge i treće godine života. Djeteta zadovoljstvo postiže kontrolom izbacivanja izmeta. Ovo je stadij u kojem je nužno poučavanje i treniranje higijene, odnosno usklađivanje higijene sa socijalnim zahtjevima. Poučavanje higijene u djetetu izaziva frustraciju zato što svoje potrebe ne može izvršiti u trenutku kada to poželi. Tu se dakle poučava i odgoda potreba sukladno socijalnim normama.

Ukoliko je djeteta u ovom stadiju pretjerano kontrolirano, ličnost se razvija u analno-retentivni karakter. Njegova su obilježja tvrdoglavost, škrtost, urednost, točnost. Takvim je osobama čistoća i higijena izuzetno važna

Ukoliko je djeteta premalo kontrolirano, razvija se u analno-agresivni karakter. Oni su okrutni, destruktivni, neprijateljski nastrojeni. U ljubavnim odnosima teže objektivizaciji partnera te često dolazi do fetišizma.

4.3. Falusni stadij

Falusni se stadij odvija između četvrte i pete godine života. Ulogu primarne erogene zone preuzimaju seksualni organi. Ovaj je stadij okarakteriziran pojavom Edipovog kompleksa kod dječaka, odnosno Elektrinog kompleksa kod djevojčica. Oni podrazumjevaju nesvjesnu težnju svakog djeteta da stupa u seksualne odnose sa roditeljem suprotnog spola te da ukloni roditelje istog spola. U tom se stadiju taj konflikt mora i riješiti kako bi se ličnost mogla normalno razvijati.

Edipov kompleks se javlja kod sinova kojima majka postaje objekt seksualne želje, a otac postaje suparnik. Ipak, sin je svjestan očeve prednosti te ga strah od oca i strah od kastracije natjeraju da odustane od seksualnih želja. Konflikt se rješava oko sedme godine, kada se seksualne želje represiraju u nesvjesno. Tada započinje identifikacija s ocem (identifikacija s agresorom) – sin preuzima obilježja od oca kako bi se osjećao zrelim muškarcem. To obuhvaća mišljenja, stavove i sl. Na taj se način razvija superego.

Elektrin kompleks se javlja kod kćerki čiji je objekt prve ljubavi također majka. U falusnom stadiju djevojčica razumje anatomske razlike od oca i brata te ona u njoj razvija zavist zbog penisa (pandan kompleksu kastracije). Djevojčica razvija neprijateljski osjećaj prema majci zato što ju je ona takvom stvorila te stvara želju za posjedovanjem oca koji posjeduje penis. Represija seksualnih želja omogućava prihvatanje ženske uloge i stjecanje ženskog identiteta te ona to djelomično nadomještava željom za rađanjem sina.

Ukoliko u falusnom stadiju dođe do fiksacije, razvoj ovisi o spolu. Muškarci postanu hvalisavi, ambiciozni i teže uspjehu kako bi imali osjećaj da posjeduju muškost. Žene pak pokazuju promiskuitetno ponašanje i pojačan interes za muškarce, što ne mora nužno biti očito – može biti prikriveno ili uz glumljenu naivnost.

Ukoliko se konflikt ne riješi u ovom stadiju ličnost postaje neurotična. Kod muškaraca se to očituje impotencijom, a kod žena frigidnošću.

4.4. Period latencije

Period latencije traje od šeste godine do početka puberteta. Libido se u ovom periodu sublimira, odnosno seksualna energija se kanalizira na neseksualne aktivnosti što omogućava djetetu da razvije interese, ljubav prema aktivnostima i slično.

4.5. Genitalni stadij

Genitalni stadij započinje u pubertetu i traje do smrti. Libidinalna energija se vraća u genitalije te one postaju primarna erogena zona, uz mogućnost reprodukcije. U pubertetu se javlja pojačan interes za suprotni spol (biološki popraćen tjelesnim promjenama i hormonima).

Freud je bio pobornik mišljenja kako je početak adolescencije zapravo period homoseksualnosti te je dokaze za to vidio u činjenicama da se adolescenti okružuju osobama istog spola, koje biraju za društvo ili najbliže prijatelje.

Genitalni tip ličnosti je za Freuda ostvarenje potpune ličnosti: karakteriziraju je socijalna zrelost, socijalno-seksualna odgovornost, zadovoljstvo i uroda. Kako bi se ličnost ostvarila nužno je odricanje od pasivnosti proteklih stadija te ličnost mora preuzeti odgovornost za vlastitu egzistenciju.

Važno je napomenuti kako se seksualni nagoni ne bi smjeli konstantno ispoljavati: važna je njihova kontrola, zato što se na taj način seksualna energija investira u druge aktivnosti te uzrokuje oslobađanje od krivnje i velike napretke u društvu i kulturi.

5. Odnos psihoanalize i psihologije

Psihologija se danas uvelike ograđuje od psihoanalize te se psihoanalitički pristupi koriste u dijagnostici samo ukoliko su sva ostala sredstva iskorištena ili nedostupna.

Freudovoj se psihoanalizi zamjera „neznanstvenost“ – teorija se empirijski ne može potvrditi, navedene strukture nemaju anatomske pandane. Većina pojmova koje je Freud uveo također su empirijski neprovjerljivi. Freud je uglavnom radio na studijama slučaja, a podaci koje je ostavio su individualni i također neprovjerljivi.

Dio psihologa danas uopće ne priznaje koncept nesvjesnoga, ali se njegovo postojanje u nešto drugačijem konceptu koristi u socijalnoj i kognitivnoj psihologiji. U okviru kognitivne psihologije govori se o paralelnim nesvjesnim procesima koji ne zahtijevaju korištenje pažnje te nisu pod našom kontrolom, nasuprot svjesnim procesima koji se odvijaju jedan za drugim i osoba ih namjerno kontrolira. Psiholozi koriste širok raspon motiva koji potiču na djelovanje, a Freud se oslonio isključivo na Eros i Thanatos.

Ipak, Freudov rad je cijenjen utoliko što je u vrijeme kada je to bio tabu pokrenuo pravac koji se bavi seksualnošću i nesvjesnim. Njegov je rad vrlo važan za popularizaciju procesa istraživanja ličnosti. Freud je također napravio analizu obrambenih mehanizama kojima se ego brani od konflikata, a koje se još uvijek koriste.

Uzevši u obzir vrijeme nastanka teorija, nepravедno je zanemariti zasluge Freuda. Postavio je jednu od prvih teorija ličnosti, bavio se istraživanjem nesvjesnog i snova, uveo je tehniku slobodnih asocijacija koja se i danas koristi, a sve u vrijeme kada je to bio tabu i kada većina nije cijenila njegov rad. Također, ne treba zanemariti niti Freudov utjecaj na cjelokupnu modernu kulturu.

6. Literatura

Fulgosi, A. Psihologija ličnosti – teorije i istraživanja. Školska knjiga, Zagreb, 1981.

Freud, S. Nelagoda u kulturi. (U: Književnost i psihoanaliza, čitanka, dr.sc. Željka Matijašević)

Freud, S. Predavanja za uvod u psihoanalizu. Stari grad, Zagreb, 2000.